De rechten van kinderen en jongeren in de jeugdhulp en binnen jeugddelinquentie

Van beleid naar praktijk: het DRM toegelicht

Vlaanderen is kansrijk opgroeien

Vlaanderen is zorgzaam en gezond samenleven

Vlaanderen is welzijn

VAPH VLAAMS AGENTSCHAP VOOR PERSONEN MET EEN HANDICAP

DEPARTEMENT ZORG

Opgroeien

Inhoudsopgave

Inleiding: belang en historiek

Welke rechten? Van wie? Door wie?

Aan de slag met opmerkingen en bezorgdheden

Webinar

Het decreet rechtspositie in de praktijk

De weg vooruit

Verder verloop van de dag (praktisch)

Inleiding: belang en historiek

Opgroeien

Inleiding: belang

Duidelijke rechten voor kinderen en jongeren in de jeugdhulp – onmisbaar!

- Mensenrechten als hoeksteen van onze samenleving voor iedereen
  - Bieden bescherming, autonomie en waarborgen
  - Zorgt voor meer evenwicht in onderlinge verhoudingen

- Maar bijkomende kwetsbaarheid en afhankelijkheid van kinderen en jongeren
  - Vertaling nodig als extra waarborg

- Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind : inspiratiebron en juridisch bindend
  - Maar: toepassing niet altijd duidelijk
  - Vertaling naar specifieke contexten noodzakelijk

- Doel: rechten als **instrument** opdat kinderen en jongeren zich erkend en veilig voelen in de jeugdhulp

Inleiding: belang

Duidelijke rechten voor kinderen en jongeren in de jeugdhulp – onmisbaar!

- Het potentieel van aandacht voor rechten in de jeugdhulp:

  - Vertrekt vanuit een duidelijke visie
  - Die het professioneel handelen kan ondersteunen: handvaten die houvast kunnen bieden
    (vb. fouille, privacy, afzondering, bezoek)
  - Kan helpen de vertrouwensband tussen kinderen, jongeren en hun begeleiders te versterken
    (vb. recht op jeugdhulp, informatie, dossier, vertrouwenspersoon,…)
  - Kinderen en jongeren krijgen de boodschap dat ze meetellen en zullen van daaruit meer bereid zijn hulp te aanvaarden (vb. recht op participatie)
  - Kan een leidraad bieden voor professionals om grenzen duidelijk en respectvol aan te geven
    (vb. reacties en sancties, afzondering en fixatie,…)

Inleiding

Korte historiek

- Vaststelling: rechtspositie van kinderen en jongeren onduidelijk
  toepassingsproblemen
  nood aan versterking

- Rode draad: communicatie, participatie, dialoog

- 2004: oorsprong van het decreet rechtspositie in de integrale jeugdhulp
  - Duidelijk statuut voor kinderen en jongeren in de jeugdhulp
  - Inschrijven van rechtswaarborgen
  - Inspiratie vanuit internationale kinderrechten, gegevensbescherming, patiëntenrechten,…

- 2019: uitbreiding naar jeugddelinquentierecht én naar meerderjarige cliënten

Inleiding

Korte historiek

- 7 mei 2024: wijzigingsdecreet

  - Gesloten opvang van minderjarigen in Vlaanderen: een rechtspositieregeling – door Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
  - Richtlijn voor de preventie en toepassing van afzondering en fixatie in de brede jeugdhulp – door SWVG
  - Actualisering (belang van het kind, leefklimaat, gewoon opgroeien, …) + concretisering
  - Focus residentiële en semi-residentiële jeugdhulp
  - Rechten, maar ook duidelijke grenzen

Welke rechten? Van wie? Door wie?

Opgroeien

Inhoud en toepassingsgebied

Welke rechten?

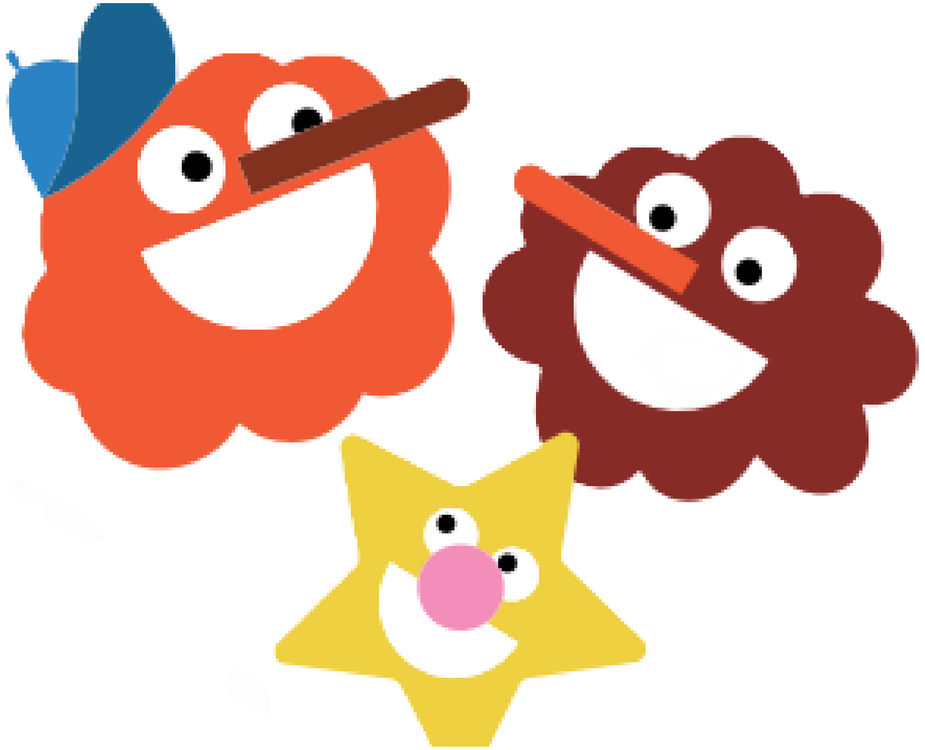

- Recht op jeugdhulp
- Recht op informatie
- Recht op onderwijs
- Recht op vrije tijd
- Recht op werk
- Recht op privé- en familieleven
- Recht op inspraak en participatie
- Recht op dossier
- Recht op bijstand
- Recht op gezondheidszorg
- Recht op zakgeld
- Recht op een menswaardige behandeling
- Klachtrecht

Inhoud en toepassingsgebied

Van wie?

- Kinderen en jongeren van alle leeftijden
- Meerderjarigen die voortgezette jeugdhulp genieten tot de leeftijd van 25 jaar

- Een significant aandeel van deze doelgroep : veel meegemaakt, waaronder schendingen van hun rechten en inbreuken op hun autonomie
    - ➢ Het beschermen van hun rechten is des te belangrijk!

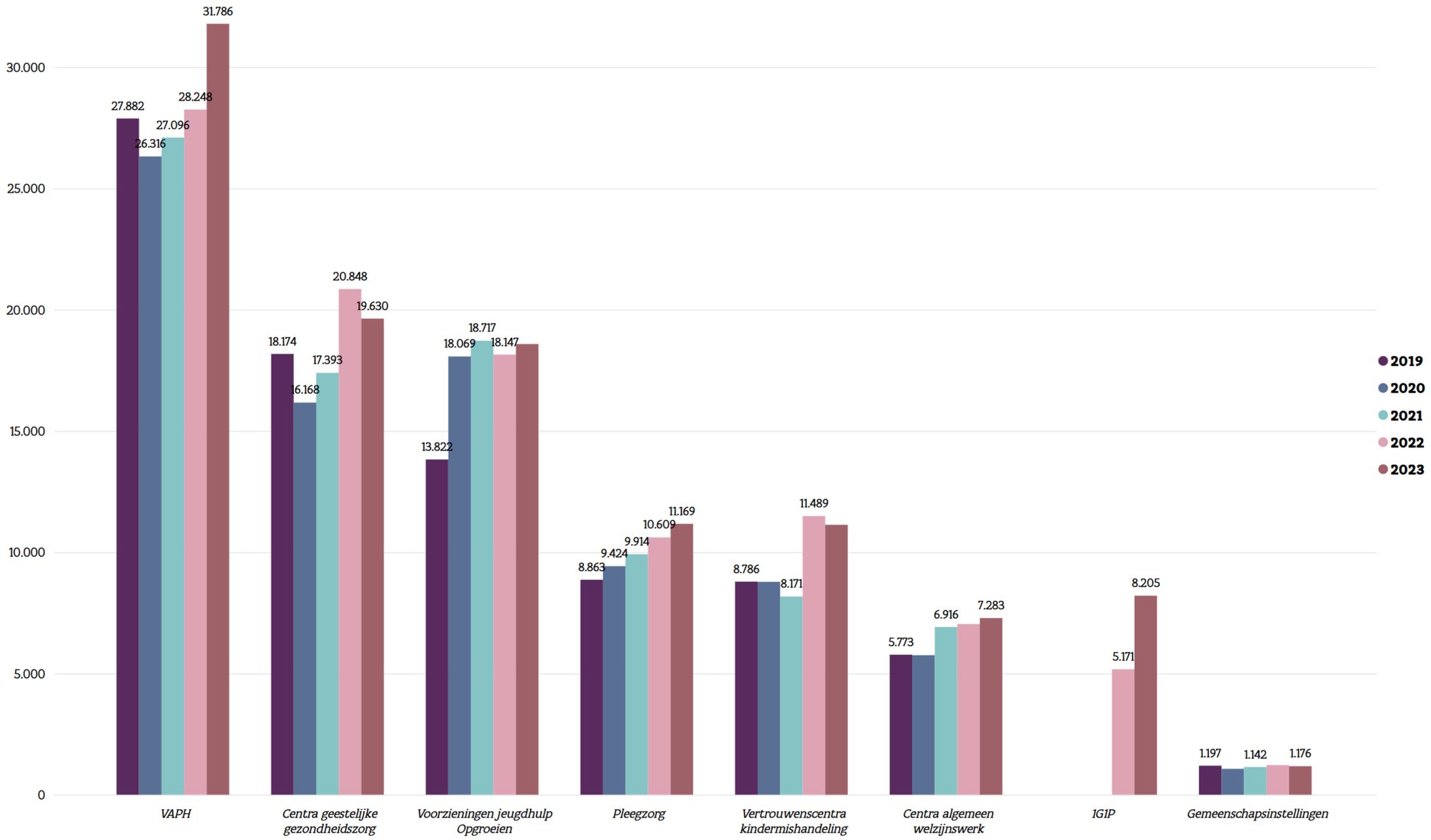
30.000
25.000
20.000
15.000
10.000
5.000
0
27.882
26.316
27.096
28.248
31.786
18.174
16.168
17.393
20.848
19.630
13.822
18.069
18.717
18.147
8.863
9.424
9.914
10.609
11.169
8.786
8.171
11.489
5.773
6.916
7.283
5.171
8.205
1.197
1.142
1.176
VAPH
Centra geestelijke gezondheidszorg
Voorzieningen jeugdhulp Opgroeien
Pleegzorg
Vertrouwenscentra kindermishandeling
Centra algemeen welzijnswerk
1G1P
Gemeenschapsinstellingen
2019
2020
2021
2022
2023

Inhoud en toepassingsgebied

Door wie?

Door alle organisaties die hulp en begeleiding aanbieden in het kader van de integrale jeugdhulp en het jeugddelinquentierecht:

- VAPH: multifunctionele centra en rechtstreeks toegankelijke hulpverlening (aanbod minderjarigen)
- Agentschap Opgroeien: private voorzieningen en eigen aanbod, OCJ/SDJ/GI/VDC
- Departement Zorg: algemeen welzijnswerk voor minderjarigen, C voor minderjarigen
- Onderwijs: CLB

Vlaanderen is kansrijk opgroeien
Vlaanderen is zorgzaam en gezond samenleven
Vlaanderen is welzijn
VAPH VLAAMS AGENTSCHAP VOOR PERSONEN MET EEN HANDICAP
DEPARTEMENT ZORG
Opgroeien

Aan de slag met opmerkingen en bezorgdheden

Opgroeien

Opmerkingen en bezorgdheden

Spanningsveld rechtendiscours <> pedagogisch handelen

Gebrek aan vertrouwen in de hulpverlener?

- Kinderrechten: multidisciplinair geïnspireerd
- Rechten zijn zelden absoluut en bieden niet snel pasklare antwoorden: pedagogische vrijheid vaak net nodig
- Mogen jullie werk niet in de weg staan: onderstreept het belang van jullie rol
- Aandacht voor rechten zou het gemakkelijker moeten maken voor kinderen en jongeren om pedagogisch handelen te aanvaarden: vertrekt vanuit verbinding en vertrouwen dat ze veilig zijn
- Niet los te zien van maatschappelijke realiteit

Opmerkingen en bezorgdheden

Ontoegankelijk, juridisch document

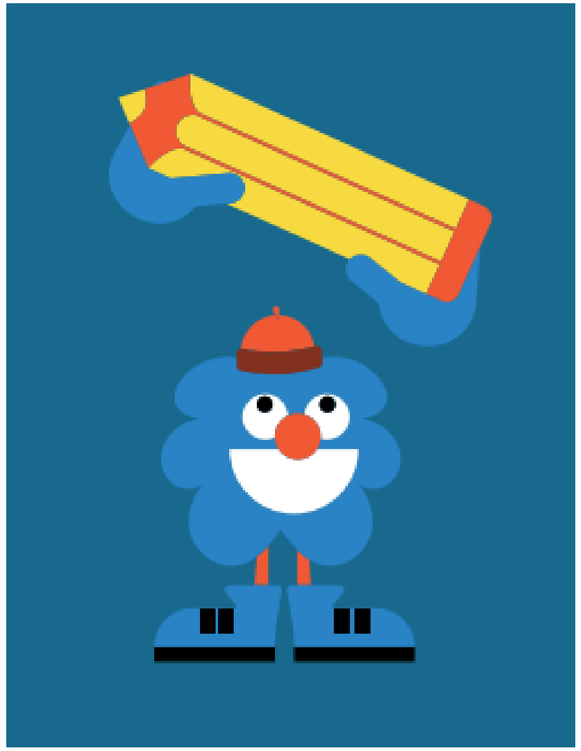

- Decreten => juridische terminologie en jargon niet weg te denken
- Wel werk gemaakt van communicatie- en implementatietrajecten

Opmerkingen en bezorgdheden

Te gedetailleerd + bijkomende registratielast

Vermijden dat rechten dode letter blijven door:

- Waarborgen in te schrijven (registratie moet enkel als rechten beperkt worden!)
- Waar mogelijk voldoende te verduidelijken
- Gedetailleerdheid onmogelijk te vermijden door diversiteit aan werkvormen te erkennen

Opmerkingen en bezorgdheden

Vereist nieuwe vaardigheden en vorming

- Ondersteuning wordt zoveel mogelijk voorzien (vb. A/F: traject SAM, psyche, ICOBA)
- Werk maken van communicatie en implementatie

Opmerkingen en bezorgdheden

Gebrek aan herkenbaarheid

- Veel rechten inderdaad specifiek van toepassing op gesloten context
- Maar: versnippering voorkomen: belang van 1 landingsplaats voor alle kinderen en jongeren

- Daarom: keuze om het bestaande decreet uit te breiden
  duidelijk in decreet ingeschreven welke rechten van toepassing zijn in welke sector

Webinar

Opgroeien

Webinar + vragen

Wat is jouw gevoel over het nieuwe DRM?

Vlaanderen is kansrijk opgroeien

Vlaanderen is zorgzaam en gezond samenleven

Vlaanderen is welzijn

VAPH VLAAMS AGENTSCHAP VOOR PERSONEN MET EEN HANDICAP

DEPARTEMENT ZORG

Opgroeien

Webinar + vragen

Te herbekijken voor uitgebreide info

Artikel | Webinar 1/10/'24 met de grote lijnen van het vernieuwd DRM en een voorstelling van de eerste communicatiemiddelen | Rechtspositie – Jeugdhulp

Vlaanderen is kansrijk opgroeien
Vlaanderen is zorgzaam en gezond samenleven
Vlaanderen is welzijn
VAPH VLAAMS AGENTSCHAP VOOR PERSONEN MET EEN HANDICAP
DEPARTEMENT ZORG
Opgroeien

Webinar + vragen

Wat is jouw gevoel over het nieuwe DRM na het webinar?

Vlaanderen is kansrijk opgroeien

Vlaanderen is zorgzaam en gezond samenleven

Vlaanderen is welzijn

VAPH VLAAMS AGENTSCHAP VOOR PERSONEN MET EEN HANDICAP

DEPARTEMENT ZORG

Opgroeien

Het decreet in de praktijk

Opgroeien

Casus - Recht op bezoek

Mila is 17 en verblijft sinds kort in een voorziening Veilig Verblijf omdat ze thuis te maken kreeg met ernstige verwaarlozing. Ze is al drie jaar samen met haar vriend, Mateo, die maar al te goed op de hoogte is van haar zorgen en haar steun en toeverlaat is.

Mila mist haar vriend enorm, want hoewel Mateo wel op bezoek komt, vindt ze het bezoek in de leefgroep onwennig.

1) Ze vraagt aan de begeleiding of ze alleen op de kamer met Mateo mag afspreken.

2) Daarnaast worstelt de begeleiding ermee dat door de vele bezoeken van Mateo, er nog amper tijd resteert voor de ouders van Mila om op bezoek te komen. De begeleiding vraagt zich af of ze de bezoeken van Mateo niet beter wat inperken.

Wat zegt het DRM hierover?

Antwoord casus - Recht op bezoek

1) Intiem bezoek

Het DRM gaat niet in detail over het recht op intiem bezoek. Maar, er moet wel gekeken worden naar de basisprincipes uit het DRM:

- Het belang van de jongere is de eerste overweging
- Dialoog staat voorop
- Recht op respect voor het privéleven en recht op bezoek zijn rechten uit het DRM

➢ De begeleiding heeft de ruimte om een inschatting te maken, gebaseerd op wat in het HHR staat

2) Bezoek ouders

Het recht op bezoek is geen plicht!

➢ De begeleiding kan dus niet meer bezoek met de ouders afdwingen door het bezoek van Mateo te beperken, tenzij er andere redenen zouden zijn om te beperken

Casus – Reactie en sanctie
Recht op een Vrij Besteedbaar Bedrag

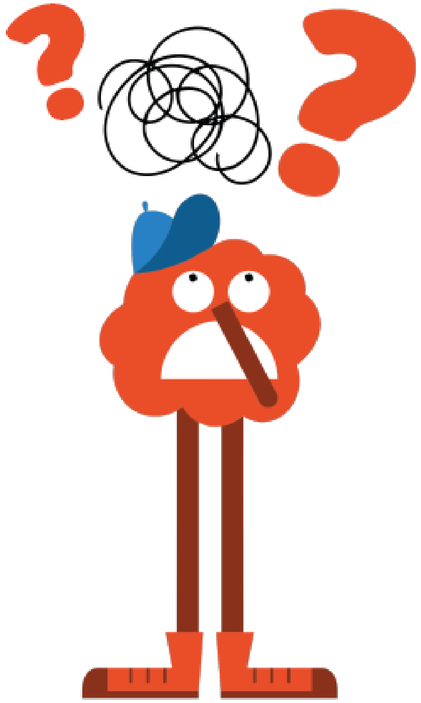

Tijdens een zware discussie met zijn individuele begeleider, Luka, smijt Noah enkele borden kapot op de grond. Als de situatie bekoeld is, gaat Luka in gesprek met Noah. Noah heeft spijt van zijn gedrag en voelt zich erg schuldig. Hij zou het graag goedmaken. Luka stelt voor dat Noah met het zakgeld waarop hij recht heeft in de voorziening, nieuwe borden koopt voor de leefgroep. Noah is blij met deze oplossing en gaat direct online op zoek naar nieuwe borden.

Kan dit wel volgens het DRM?

Antwoord casus - Recht op Menswaardige Behandeling Recht op een Vrij Besteedbaar Bedrag

In principe niet:

- DRM: recht op een vrij besteedbaar bedrag: kan niet als sanctie opgelegd worden!

In dit geval echter:

- Dialoog: jongere staat er zelf achter: er is toestemming
- Is te rijmen met pedagogische opdracht en achterliggende visie DRM

- Pas wel op! Machtsonevenwicht kan ervoor zorgen dat toestemming niet langer vrij is!

Casus - Ouderlijke rechten

Caleb is 14 en verblijft in een VAPH-voorziening. Hij zou graag bezoek krijgen van zijn oom, Michel, met wie zijn ouders al jaren in conflict liggen, maar aan wie hij fijne herinneringen heeft van in zijn kindertijd.

De ouders van Caleb melden aan de voorziening dat zij absoluut niet willen dat Caleb contact heeft met Michel.

Hoe gaat de voorziening hier het beste mee om?

Antwoord casus - Ouderlijke rechten

- Inschatting begeleider:
  - Dialoog met ouders: wat zijn de redenen voor hun weigering?
  - Staat er hierover iets overeengekomen in het handelingsplan?
  - Hoe moet het belang van de minderjarige worden ingeschat?

  - Transparantie: Dialoog met jongere

Casus - Kamercontrole

Javier is vorige week gestart in een Gemeenschapsinstelling. Hij heeft het heel lastig met wat er allemaal gebeurt, voelt zich schuldig en mist zijn ouders, zus en vrienden. Hij zit zodanig slecht in zijn vel dat hij zich niet wast, zijn kleren gewoon op de grond smijt en er in zijn kamer overal kruimels van koeken liggen. Als Javier les volgt, merkt de begeleiding op dat zijn licht nog brandt en gaat binnen om het licht uit te doen. Daar merken ze dat ook de verwarming nog aanstaat. Ze sturen de kuisploeg in de kamer van Javier om orde op zaken te stellen.

De IB van Javier, Omar, gaat met hem hierover in gesprek. Javier voelt zich echter enorm bedreigd door het feit dat de begeleiding zonder zijn toestemming binnen is geweest in zijn kamer en Omar lijkt hem niet meer te kunnen bereiken.

Wat zegt het DRM hierover?

Antwoord casus - Kamercontrole

- Vooraf: wat staat hierover in het HHR? Is dit voldoende doorgenomen met Javier, tezamen met zijn rechten?

- DRM: principe => bij doorzoeking: zoveel mogelijk met vooraf bekomen toestemming en in aanwezigheid van Javier

Maar: dit valt onder normale toezichtsopdracht van een voorziening: hier meer handelingsruimte

Casus - Fouille

Zara en Naomi zitten in dezelfde leefgroep binnen een voorziening Veilig Verblijf. Het klikt niet goed tussen de twee. Zara is haar headset kwijt en verdenkt Naomi ervan dat ze hem heeft gestolen. Lisa, hun begeleider, zag Naomi inderdaad net uit de kamer van Zara komen met een rugzak en had haar daar al op aangesproken.

Mag Lisa overgaan tot het fouilleren van de rugzak van Naomi?

Wat zegt het DRM hierover?

Antwoord casus - Fouille

Recht op privéleven: fouilleren kan enkel bij geïndividualiseerde vermoedens dat **veiligheid** in het gevaar is
=> Hier niet het geval: fouille verboden

In eerste instantie inzetten op dialoog

Geen oplossing? Naomi verwittigen dat dit kan leiden tot een melding bij politie

Casus - recht op een vertrouwenspersoon

Anisa is 14. Haar ouders zitten verwikkeld in een vechtscheiding en Anisa heeft geen contact meer met haar mama. Anisa ondervindt hierdoor problemen op school en wordt begeleid door het CLB. Anisa vraagt daar of zij haar stiefmama, Marijke, als vertrouwenspersoon mag aanduiden en meebrengen tijdens de gesprekken. De CLB-medewerker, Korneel, heeft echter sterke vermoedens dat dit werd ingefluisterd door de vader van Anisa en twijfelt of dit wel een goede keuze is.

Hoe gaat Korneel hier het beste mee om, in het licht van het DRM?

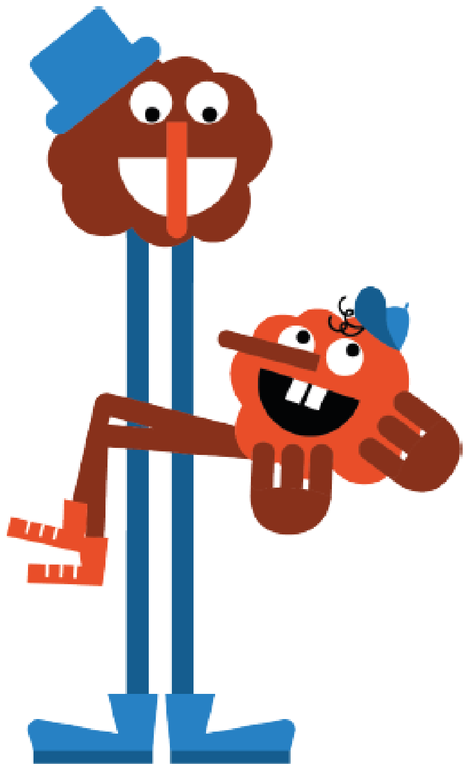

Antwoord casus – Recht op een vertrouwenspersoon

Recht op een vertrouwenspersoon: vrij informele procedure, geen document ter staving nodig

Enige vw'en: +18j, geen ouder, niet te maken met hulpverlening, uittreksel strafregister

Maar: vertrouwenspersoon moet het belang van de minderjarige vrijwaren

Schijn van belangenvermenging moet vermeden worden

=> Dialoog met Anisa na inschatting belang

Vraag – Afzondering en fixatie

Wij werken met kinderen en jongeren met een lichte tot ernstige mentale beperking. Geldt het niet meer fixeren ook voor ons? Deze fixatie wordt namelijk gebruikt voor de veiligheid van onze kinderen en begeleiders.

Wat zegt het DRM hierover?

Antwoord casus – Afzondering en fixatie

(bepalingen DRM nog niet in werking! Evt. sectorale regelgeving)

Afzondering en fixatie **wordt zoveel als mogelijk vermeden**

Niet als sanctie!! Niet collectief: individuele inschatting noodzakelijk

Uitzonderingen:

- Veiligheid herstellen bij acuut en ernstig gevaar
- Veiligheid behouden bij potentieel gevaar, ter preventie en ter bevordering van ontwikkelings- of ontplooiingskansen

Vraag - Belang van de minderjarige

Het Rechtspositiedecreet bepaalt dat het belang van de minderjarige de belangrijkste overweging moet vormen. Als dat zo is, betekent dit dan dat elke uitoefening van rechten opgeschort kan worden zolang dit niet in het belang van de minderjarige is?

Hoe moet het DRM hier toegepast worden?

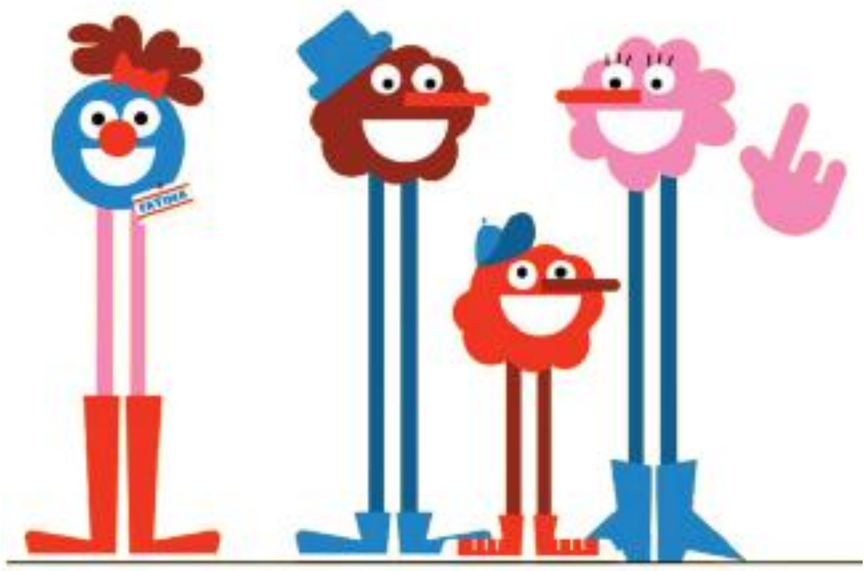

Antwoord casus - Belang van de minderjarige

Geen hiërarchie tussen kinderrechten:

alle rechten moeten uitgeoefend worden in het belang van de minderjarige

én

vermoeden: alle rechten zijn in het belang van de minderjarige

Het belang van de minderjarige mag niet “gebruikt” worden als rechtvaardiging voor beperking!

De weg vooruit

Opgroeien

De weg vooruit

Communicatie

Webinar

Ondersteuningstrajecten

Rechtspositie.be

Communicatiemateriaal tZitemzo

E-learnings Sam vzw

Kinderrechten.be (KRC)

Participatie

Laat je stem horen!

Dialoog

Leer uit inspirerende praktijken

Vlaanderen is kansrijk opgroeien

Vlaanderen is zorgzaam en gezond samenleven

Vlaanderen is welzijn

VAPH VLAAMS AGENTSCHAP VOOR PERSONEN MET EEN HANDICAP

DEPARTEMENT ZORG

Opgroeien

Verder verloop van de dag

Opgroeien

Individueel dagprogramma

Drie workshops & afsluiting in het auditorium

11u15 Workshop 1

12u15 Lunchpauze en netwerkmoment

13u15 Workshop 2

14u15 Koffiepauze en netwerkmoment

14u45 Workshop 3

16u00 Afsluitend plenair moment door Caroline Vrijens

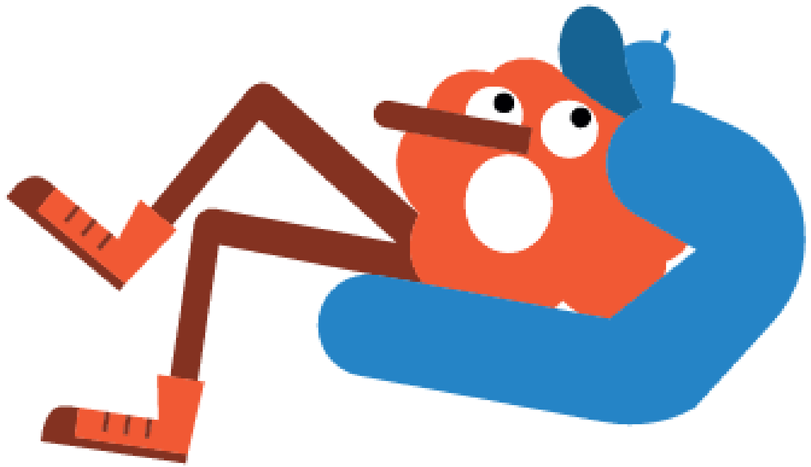

Vlaanderen is kansrijk opgroeien

Vlaanderen is zorgzaam en gezond samenleven

Vlaanderen is welzijn

VAPH VLAAMS AGENTSCHAP VOOR PERSONEN MET EEN HANDICAP

DEPARTEMENT ZORG

Opgroeien

Samen voor een sterke jeugdhulp waar rechten én relaties centraal staan

Vlaanderen is kansrijk opgroeien

Vlaanderen is zorgzaam en gezond samenleven

Vlaanderen is welzijn

VAPH VLAAMS AGENTSCHAP VOOR PERSONEN MET EEN HANDICAP

DEPARTEMENT ZORG

Opgroeien